Eduskunnan kosteus- ja homelausumien toteutuksen tilanteesta 2015-2016

Eduskunnan kosteus- ja homelausumien (EK 5/2103 vp) toteutuksen tilanteesta on raportoitu hallituksen vuodelta 2015 antamassa hallituksen vuosikertomuksessa, jonka valtioneuvosto antoi 21. huhtikuuta 2016 eduskunnalle. Seuraavassa on tätä raporttia täydennetty ympäristöministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan osalta kuluneena vuonna sekä otettu huomioon tarkastusvaliokunnan mietintö TrVM 2/2016 vp.

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin rakentamisen ohjauksen ja neuvonnan uudistamiseksi, koska nykyinen ohjausjärjestelmä ei toimi. Tässä yhteydessä tulee saada aikaiseksi toimiva rakennusten elinkaaren aikainen ja rakentamisen kosteudenhallintaa koskeva keskitetty valtion ohjaus- ja neuvontajärjestelmä. Nykyisistä viranomaisista tehtävän hoitoon soveltuisivat esimerkiksi ARA tai yksi ELY-keskuksista.

Pääministeri Sipilän hallitus on käynnistänyt laajan aluehallinnon ja maakuntahallinnon uudistuksen, joka koskettaa myös rakentamisen ohjausrakennetta. Uutta ohjausjärjestelmää valmistellaan vuoden 2016 aikana. Samaan aikaan tarkastellaan keskushallinnon ja sen eri virastojen rakennetta.

Rakennusvalvonnan kosteudenhallintaan liittyvän toiminnan kehittämistä nykyisten tehtävien puitteissa on selvitetty ympäristöministeriön ja Oulun rakennusvalvonnan yhteisessä kehittämishankkeessa. Ns. Kuivaketju10-hankkeessa on luotu rakennusvalvonnalle monistettavat menettelytavat rakennusaikaisen kosteudenhallinnan varmistamiseksi ohjauksen ja neuvonnan keinoin. Hankkeessa on kehitetty kosteudenhallintaa tukemaan selkeät ohjauksen ja yhteistoiminnan mallit kuhunkin rakennushankkeen vaiheeseen ja osioon. Hankkeeseen voi tutustua osoitteessa www.kuivaketju10.fi. Rakennusvalvonnan TOPTEN -kunnat (Espoo, Helsinki, Jyväskylä, Kouvola, Kuopio, Lahti, Oulu, Tampere, Turku, Vantaa) ovat kehittäneet yhteistyömalleja, joista tiedotetaan mm. Rakennustarkastusyhdistys RTY ry:n järjestämissä tilaisuuksissa. Näin toimintamallit tulevat tiedoksi myös pienempiin rakennusvalvontayksiköihin. Helsingin kaupungin rakennusvalvonta on julkistanut uudet ohjeensa rakennustyömaan kosteudenhallintaan.

Rakennusvalvonnan kehittämisen vaihtoehtoja ja vaikutuksia selvitettiin aiemmin työryhmässä, joka luovutti selvityksensä helmikuussa 2015. Selvityksessä käsiteltiin rakennusvalvonnan yksiköiden muodostumista sekä vapaaehtoisen yhteistyön pohjalta että velvoittavan lainsäädännön pohjalta. Kunnat voivat jo nykyisen lainsäädännön puitteissa keskenään sopia ylikunnallisesta rakennusvalvontayhteistyöstä. Selvitys on julkaistu ympäristöministeriön raporttina 9/2015.

Elokuussa 2015 valmistui Motiva Oy:n toteuttama esiselvitys keskitetyn rakennuksen elinkaaren aikaisen kosteudenhallinnan ohjaus- ja neuvontajärjestelmästä. Esiselvitys koskee olemassa olevia rakennuksia, elinkaaren aikaista kosteudenhallintaa, ennakoivaa huoltoa ja ylläpitoa. Se sijoittuu siis siihen osaan rakennuksen elinkaarta, joka ei ole rakennusvalvonnan rakennuslupaprosessin yhteydessä antaman ohjauksen ja neuvonnan piirissä. Selvitystyössä ilmeni, ettei tiedontarve kohdistu ainoastaan kosteudenhallintaan vaan laajemmin suunnitelmalliseen kiinteistönpitoon. Olemassa olevia tiedotuskanavia, kuten korjaustieto.fi, hometalkoot.fi ja motiva.fi tunnettiin vähän, mutta sähköisesti (verkkosivut, sähköposti) annettavaa ohjausta pidettiin heti isännöitsijän antaman ohjauksen jälkeen toivotuimpana.

Rakentamisen aikaiseen kuivanapitoon liittyvässä yhteistyöhankkeessa luotiin rakentamisen kosteudenhallintaan neuvonta- ja ohjaussivusto, joka julkistettiin lokakuussa 2015 osoitteessa www.kosteudenhallinta.fi.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa jo nyt käynnissä olevissa maankäyttö- ja rakennuslain sekä rakentamismääräyskokoelman muutosten valmistelussa rakennusten terveellisyyden paremmin huomioon. Valmisteluun tulee sisältyä myös selkeät rakennusalan pätevyysvaatimukset, joiden avulla parannetaan alan osaamista ja lisätään pätevien asiantuntijoiden määrää. Pätevyysvaatimusten tulee olla myös yhdenmukaisia terveydensuojelua ja työsuojelua koskevien säädösten kanssa.

Rakennusten terveellisyys on otettu huomioon vuosina 2013, 2014 ja 2015 voimaantulleissa maankäyttö- ja rakennuslain muutoksissa ja niiden nojalla annetuissa uusissa säädöksissä.

Maankäyttö- ja rakennuslain muutoksella (958/2013) rakentamisen terveellisyyttä koskeva olennainen vaatimus tuli lain tasolle. Tätä ollaan tarkentamassa rakennusten kosteusteknisen turvallisuuden osalta rakentamismääräyskokoelman osien C2 (Rakennuksen kosteus) ja D1 (Vesi- ja viemärilaitteistot) valmistelussa olevilla muutoksilla. Kyseiset asetukset valmistuvat 2017.

Maankäyttö- ja rakennuslain 1.9.2014 voimaan tulleessa muutoksessa (41/2014) on uudistettu rakennushankkeeseen ryhtyvän velvollisuuksia, rakennuksen suunnittelua ja suunnittelijoita, rakennustyönjohtoa, rakennuslupahakemusta ja rakentamisen viranomaisvalvontaa koskeva sääntely. Lain muutamat sisällölliset muutokset koskevat korjausrakentamisen erityispiirteiden huomioon ottamista läpi suunnittelu-, rakentamis- ja valvontaprosessin. Lain säännöksiä on tarkennettu kolmella asetuksella, jotka tulivat voimaan 1.6.2015.

Ympäristöministeriön asetuksessa rakentamista koskevista suunnitelmista ja selvityksistä (YMa 216/2015) sekä siihen liittyvässä ohjeessa (YM3/601/2105) määritetään suunnitelmien sisältö ja esitystapa, jotta rakennuslupamenettelyssä viranomainen voi arvioida, täyttyvätkö mm. rakentamisen terveellisyyden, turvallisuuden ja energiatehokkuuden vaatimukset ja onko rakentaminen suunniteltu kaavan mukaisesti. Uudistetun maankäyttö- ja rakennuslain mukaan rakennusvalvontaviranomainen voi edellyttää, että rakennuslupahakemukseen liitetään myös pätevän henkilön laatima selvitys rakennuksen kunnosta. Lisäksi asetuksella tarkennetaan korjaus- ja muutostöitä sekä kosteusvaurioiden korjausta koskevien suunnitelmien sisällölle asetettuja vaatimuksia. Tarpeen mukaan rakennusvalvontaviranomainen voi edellyttää tehtäväksi myös purku- ja suojaussuunnitelman, kosteusvaurion korjaussuunnitelman sekä työmaan kosteudenhallintasuunnitelman. Suunnitelmien sisällöstä säädetään asetuksessa yleispiirteisesti. Edellä mainitulla säädöksellä ja ohjeella halutaan suunnata huomiota kosteusvaurioiden ennaltaehkäisyyn jo suunnitteluvaiheessa.

Lakimuutoksessa (41/2014) rakentamisen suunnittelutehtävien vaativuusluokkien määräytymisperusteet sekä eri vaativuusluokissa edellytettävät tutkinnot ja työkokemukset on säädetty aiempaa täsmällisemmin. Suunnittelutehtävien vaativuusluokkien määräytymisestä on annettu valtioneuvoston asetus (214/2015) ja ohje (YM1/601/2015) säädösten soveltamisen yhtenäistämiseksi. Rakentamisen suunnittelutehtävien vaativuusluokkien määräytymisperusteisiin on sisällytetty uusi suunnittelutehtävä, kosteusvaurion korjaussuunnittelijan tehtävä. Tehtävässä korostuu kosteus- ja homevaurioiden korjauksessa edellytettävä erityisosaaminen ja rakentamisen terveellisyysseikkojen parempi huomioon ottaminen. Suunnittelutehtävä on määritelty Kosteus- ja hometalkoissa ja Eduskunnan käsittelyssä esiin nostettujen tarpeiden mukaisesti.

Terveydensuojelulain muutos (1237/2014), jossa terveydensuojeluviranomaisten apuna käytettävien ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyyden arviointi siirrettiin kunnilta valtakunnalliseksi henkilösertifioinniksi, tuli voimaan 1.3.2015. Terveydensuojelulain säännöksiä täsmentävässä 15.5.2015 voimaan tulleessa sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa (545/2015) annetaan sertifioinnin lisäksi tarkempia määräyksiä kyseisten asiantuntijoiden koulutuksen osaamistavoitteista ja edellytettävästä työkokemuksesta. Terveydensuojelulain mukaiset pätevyysvaatimukset on valmisteltu yhteistyössä

ympäristöministeriön kanssa siten, että terveydensuojelulakiin valmistellut pätevyysvaatimukset ovat maankäyttö- ja rakennuslain mukaisten pätevyysvaatimusten kanssa yhteensopivat.

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus löytää tosiasialliset keinot rakennusten terveellisyyttä koskevien säädösten ja määräysten noudattamiseksi. Rakentamista on pystyttävä valvomaan nykyistä paremmin ja valvonnan on oltava oikea-aikaista. Tärkeää on parantaa rakennushankkeen vaihekohtaista dokumentointia mietinnössä esitetyllä tavalla ja tarkastusasiakirjamenettelyä, jotta reaaliaikaisesti voidaan todentaa, kuka on rakennushankkeen eri vaiheissa tehnyt, mitä ja miten. Tämän lisäksi tulee rakennuksesta näkyä, esim. kyltissä, mikä taho on toiminut pääsuunnittelijana, pääurakoitsijana ja valvojana.

Rakennusvalvonnat on merkittävästi kehittäneet ja tehostaneet käytännön toimiaan kosteudenhallinnan ohjauksessa ja valvonnassa (vrt. kohta 1).

Maankäyttö- ja rakennuslain 1.9.2014 voimaan tulleella muutoksella (41/2014) vahvistettiin rakennushankkeen laadunvalvontaa ja tarkastusasiakirjan asemaa laadunvarmistuksessa. Tarkastusasiakirja tukee osaltaan myös hankkeen vaihekohtaista dokumentointia, kun vaiheiden toteutumista seurataan erillisellä asiakirjalla. Vastaavan työnjohtajan on huolehdittava, että rakennustyön aloittamisesta ilmoitetaan rakennusvalvontaviranomaiselle ja että rakennustyön tarkastusasiakirja pidetään rakennustyömaalla ajan tasalla (122.3 §). Rakennushankkeeseen ryhtyvän on huolehdittava, että rakennustyömaalla pidetään rakennustyön tarkastusasiakirjaa. Rakennusluvassa tai aloituskokouksessa sovittujen rakennusvaiheiden vastuuhenkilöiden sekä työvaiheita tarkastaneiden on varmennettava tekemänsä tarkastukset rakennustyön tarkastusasiakirjaan. Tarkastusasiakirjaan on merkittävä myös perusteltu huomautus, jos rakennustyö poikkeaa rakentamista koskevista säännöksistä (150 f § 1-3 mom.). Rakennushankkeeseen ryhtyvän on loppukatselmuksen toimittamiseksi ilmoitettava rakennusvalvontaviranomaiselle, että rakennustyön tarkastusasiakirjaan on tehty 150 f §:ssä edellytetyt merkinnät ja tarkastusasiakirjan yhteenveto on toimitettu rakennusvalvontaviranomaiselle (153.2 § 4 kohta). Maankäyttö- ja rakennuslain muutoksen yhtenäistä soveltamista tukevassa 1.6.2015 julkaistussa ohjeessa (YM5/601/2015) rakennustyön suorituksesta ja valvonnasta annetaan käytännönläheistä opastusta tarkastusasiakirjan käytöstä.

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan rakennusvalvontaviranomainen voi rakennusluvassa tai aloituskokouksen perusteella edellyttää rakennushankkeeseen ryhtyvältä erillistä laadunvarmistusselvitystä toimenpiteistä rakentamisen laadun varmistamiseksi (121 a.1 §).

Vuonna 2012 voimaan tullut harmaan talouden torjuntaan liittyvä tilaajavastuulain muutos edesauttaa myös konkreettista rakennushankkeen vastuutahojen selvittämistä. Kun tiedetään, kuka työmaalla on ollut milloinkin paikalla, on mahdollista saada tarkempaa tietoa töiden tekijästä ja toteuttamisajankohdasta.

Rakennushankkeen pääsuunnittelijan, pääurakoitsijan ja valvojan ilmoittavan kyltin käyttöä on selvitetty ympäristöministeriössä. Käyttöönoton jälkeen rakennukseen liitettävän kyltin käyttöön liittyy selvitettäviä asioita muun muassa sen suhteen, vastaavatko tiedot rakennuksen käyttäjien, omistajien ja mahdollisten muiden tahojen tiedontarpeisiin, miten esimerkiksi projektinjohtourakkana toteutetussa kohteessa ratkaistaan pääsuunnittelija ja -urakoitsija sekä voivatko annettavat tiedot ja niiden perusteella syntyvä käsitys antaa väärän kuvan rakennuksen kunnosta ja siitä vastuullisista. Rakennus- ja kiinteistöalan näkemyksiä rakennukseen kiinnitettävästä kyltistä selvitettiin marraskuussa 2015 toteutetulla kyselyllä. Kysely lähetettiin 23:lle rakennus- ja kiinteistöalan toimijataholle ja vastauksia saatiin yhteensä 26 henkilöltä. Esimerkiksi vajaa 60 % vastaajista katsoo, että kyltti voisi olla

hyvä kaikessa uudisrakentamisessa. Kyselyn perusteella kyltin käyttöä olisi mahdollista kehittää yhteistyössä rakennus- ja kiinteistöalan toimijoiden kanssa.

5. Eduskunta edellyttää hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin rakennustyömaiden kosteudenhallinnan parantamiseksi. Vaativille kohteille tulee nimetä kosteuden ja puhtauden hallinnasta vastaava asiantuntija. Muissa kohteissa vastaavan työnjohtajan vastuuta työmaan kosteudenhallinnasta tulee lisätä. Hallituksen on luotava ohjeistus rakennushankekohtaiselle kosteudenhallintasuunnitelmalle, jonka liittämisestä osaksi rakennushankkeen tarjouspyyntöä muodostuisi luonteva ja vakiintunut käytäntö.

Maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999, muutos 41/2014) 122 §:n 2 momentin mukaan vastaavan työnjohtajan on vastattava rakennustyön kokonaisuudesta ja laadusta sekä huolehdittava, että rakennustyö tehdään myönnetyn luvan, rakentamista koskevien säännösten ja määräysten sekä hyvän rakennustavan mukaisesti. Lain 134 a §:n 1 momentin mukaan rakennusvalvontaviranomainen voi määrätä rakennusluvassa, aloituskokouksessa tai erityisestä syystä rakennustyön aikana laadittavaksi ja toimitettavaksi rakennushankkeen laadun tai laajuuden vuoksi tarpeellisia erityissuunnitelmia. Lainkohtaa koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa (HE 147/2013 vp) todetaan, että tässä tarkoitettuja erityissuunnitelmia voivat olla esimerkiksi työmaan sää- ja olosuhdesuojaussuunnitelma ja kosteudenhallintasuunnitelma.

Rakennustyömaan kosteudenhallintasuunnitelman sisällöstä on säädetty ympäristöministeriön asetuksessa (216/2015) rakentamista koskevista suunnitelmista ja selvityksistä. Asetuksen 15 §:n mukaan työmaan kosteudenhallintasuunnitelmaan on sisällyttävä tieto toimenpiteistä, joilla rakennusaineet ja -tuotteet sekä rakennusosat suojataan sään aiheuttamilta tai työmaan olosuhteista johtuvilta haittavaikutuksilta sekä toimenpiteistä, joilla rakennusaineiden ja -tuotteiden sekä rakennusosien kosteudensuojaus toteutetaan ja rakenteiden kuivuminen varmistetaan. Säädöskokonaisuudesta on annettu myös ohje.

Rakennuksen kosteusteknistä turvallisuutta koskevan asetuksen valmistelun yhteydessä toteutettiin hanke, jossa tarkasteltiin rakennustyönaikaista kosteudenhallintaa laajasti ja laadittiin verkossa julkaistavaa ohjeistusta. Asiaa on käsitelty jo aiemmin kohdassa 1.

Mikäli rakennusluvassa, aloituskokouksessa tai erityisestä syystä rakennustyön aikana on määrätty laadittavaksi ja toimitettavaksi rakennushankkeen laadun tai laajuuden vuoksi tarpeellinen erityissuunnitelma, on vastaavan työnjohtajan velvollisuus huolehtia, että sen mukaisesti toimitaan. Vastaavalla työnjohtajalla on nykyisten säännösten puitteissa mahdollisuus rakennustyön laadun varmistamiseksi nimetä kosteuden ja puhtauden hallinnasta vastaava asiantuntija.

Laissa säädetään asiasta yleisellä tasolla. Rakentamisen kosteudenhallintaa on mahdollista käsitellä myös alan yleisissä sopimusehdoissa. Rakennusteollisuus ja RAKLI ovat selvittäneet mahdollisuutta lisätä rakennustyömaan kosteudenhallintaa edistävä sopimuslauseke rakennusalan urakkasopimuksiin.

7. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, jotta toimintatavat ja menetelmät kosteus- ja homevaurioiden selvittämiseksi ovat nykyistä luotettavampia. On käynyt ilmi, että kosteus- ja homevauriokorjaukset ovat usein epäonnistuneet. Vireillä olevan terveydensuojelulain sekä asumisterveysohjeen uudistamisen yhteydessä tulee parantaa terveyshaittojen syiden etsimisessä käytettävien menetelmien laatua ja selkeyttää ohjearvojen käyttöä. Lisäksi kansalaisille on kerrottava, mitä kosteus- ja homeongelmasta ei tutkimustiedonkaan perusteella tiedetä.

Terveydensuojelulain muutos (1237/2014) asumisterveyttä koskevien pykälien osalta tuli voimaan 3.1.2015. Samalla asumisterveysohje uudistettiin sosiaali- ja terveysministeriön asetukseksi (545/2015), jossa on tarkempia säännöksiä asuntojen ja muiden oleskelutilojen fysikaalisista, kemiallisista ja biologisista olosuhteista sekä terveydensuojeluviranomaisten ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksista. Ns. asumisterveysasetus tuli voimaan 15.5.2015. Valvira on laatinut asetukselle soveltamisohjeen, jossa tarkemmin ohjeistetaan asetuksessa säädetyistä asioista. Lisäksi Valvira laatii vuoden 2016 loppuun mennessä asunnontarkastusohjeen, jossa ohjeistetaan terveydensuojeluviranomaisia teknisesti tehokkaiden ja hallinnollisesti oikein toteutettavien asunnontarkastusten tekemisessä.

Lainmuutoksella (1237/2014) parannettiin terveydensuojeluviranomaisten mahdollisuuksia edellyttää kiinteistön omistajaa tekemään tai teettämään riskialttiille rakenteille kuntotutkimuksia mahdollisten terveyshaittaa aiheuttavien piilevien vaurioiden selvittämiseksi. Sen lisäksi lainmuutoksessa ja siihen liittyvässä viestinnässä on korostettu terveyshaittojen selvittämisessä rakennuksen kokonaisvaltaista tutkimista ja pyritty selkeyttämään rakennusten terveyshaittoihin liittyviä vastuukysymyksiä. Laissa säädetään myös ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksista, jotka myös parantavat ja nopeuttavat terveyshaittojen laadukasta selvittämistä ja poistamista.

Asumisterveysasetus sisältää vain sellaisia menetelmiä terveyshaittojen selvittämiseksi, joiden luotettavuus on varmistettu, niin kuin aiemmassa ohjeistuksessa oli. Uusien menetelmien kehittäminen on toivottavaa ja se tullaan mahdollistamaan, mutta menetelmien kehittämisen osalta edellytetään, että menetelmän luotettavuus ja toistettavuus terveyshaittojen selvittämiseksi on osoitettava asiantuntevan ja riippumattoman sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymän toimijan toimesta.

Työterveyslaitos on laatinut työpaikoille suunnatun sisäilman valvontaohjeen. Ohjeessa on yhdenmukaistettu asuntojen, muiden oleskelutilojen ja työpaikkojen terveydellisten olosuhteiden valvontaa.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on kehittänyt koululaisille suunnatun oirekyselyn ja sille vertailuaineiston ja tulkintaohjeen.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos validoi Mycometer-menetelmää homevaurioiden toteamiseen pinta- ja rakennusmateriaalinnäytteistä. Mikäli menetelmä osoittautuu riittävän luotettavaksi, nopeuttaa se mikrobihaitan tunnistamista tutkimuskohteessa. THL validoi myös kvantitatiivista PCR-menetelmää (qPCR) mikrobivaurion toteamisessa niin materiaalinäytteestä kuin ilmanäytteestä. Kosteus- ja homevaurioiden merkityksestä ihmisten terveyteen THL:lla on käynnissä useita hankkeita (mm. HOTES, SISU, SISU-home, HITEA, LUKAS/LUKAS2). Lisäksi Työterveyslaitos selvittää laskeutuneesta huonepölystä tehtävien mikrobianalyysien luotettavuutta sisäympäristön mikrobihaitan toteamiseen erityisesti toimistoympäristöissä.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on kerännyt yhteistyössä Työterveyslaitoksen kanssa olemassa olevan tutkimustiedon biosidi- ja otsonointikäsittelyistä kosteus- ja homevaurioiden yhteydessä, niiden

haitoista ja hyödyistä sekä on laatinut tiedon perusteella ohjeen ja kannanoton biosidien ja otsonoinnin käytöstä kyseisten vaurioiden ja niiden korjaamisen yhteydessä.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos selvittää ilmanpuhdistimien vaikutusta sisäilmaongelmallisessa rakennuksessa olevien henkilöiden terveydentilaan. Ilmanpuhdistimia ja muita ”ensiaputoimenpiteitä” joudutaan käyttämään sisäilmaongelman havaitsemisen ja korjaamisen tai väistötiloihin siirtymisen välillä, jotta terveysriskiä voidaan pienentää ennen varsinaisia toimenpiteitä. Ilmanpuhdistajien osalta on tärkeää tietää, mikä merkitys niillä on terveysriskin hallinnassa.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksella on käynnistynyt syyskuussa 2015 hanke ”Avaimet terveelliseen ja turvalliseen rakennukseen (Avater), jonka tavoitteena on tuottaa ja koota tietoa olemassa oleviin tietoaukkoihin monimuotoisella alueella koskien mm. rakennusten korjaamisen toimintamalleja, rakennusten terveyshaittoja aiheuttavia tekijöitä, terveyshaittojen torjuntatoimenpiteitä, rakennusten terveellisyyteen ja turvallisuuteen liittyvien toimijoiden johtamista ja rakennusalalla työskentelevien koulutustarpeita. Hanke toteutetaan yhteistyössä Tampereen teknillisen yliopiston ja Suomen Kuntaliitto ry:n kanssa. Hanke rahoitetaan valtioneuvoston kanslian valtioneuvoston päätöksentekoa tukevaan selvitys- ja tutkimustoimintaan myönnetystä määrärahasta.

Sosiaali- ja terveysministeriössä on lisäksi käynnistynyt hallitusohjelman hyvinvoinnin ja terveyden kärkihankekokonaisuuteen liittyvän hankkeen valmistelu. Tässä terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen sekä eriarvoisuuden vähentämiseen painottuvassa kärkihankkeessa yhtenä tavoitteena on rakennusterveyden edistäminen. Hanke ajoittuu vuosille 2016–2018 ja sillä pyritään osaltaan täyttämään kannanoton kohdan 7 tavoitteita.

8. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy viipymättä toimenpiteisiin mm. antamalla ohjeita ja tiedottamalla hyvistä käytänteistä, jotta ihmisten altistumisaika kosteus- ja homevaurioituneissa rakennuksissa saadaan mahdollisimman lyhyeksi.

Kohdassa esitettyjä asioita voidaan tehostaa yleisen tiedottamisen lisäksi muun muassa viranomaisten antaman ohjauksen, neuvonnan ja viranomaisvalvonnan sekä viranomaisyhteistyön avulla. Sosiaali- ja terveysministeriö on painottanut kansalaisten ohjauksen ja neuvonnan tärkeyttä viranomaisvalvonnassa ja myös viranomaisten välisen yhteistyön sujuvuuden merkitystä, jotta kansalaiset saavat oikeaa tietoa kosteus- ja homevaurioihin liittyen ja asian selvittämisprosessit etenisivät sujuvasti. Osana kärkihanketta STM laatii rakennusterveyskysymyksiin liittyvää kokonaisarkkitehtuurikuvausta, jossa kuvataan tiedonkulkuun ja prosesseihin liittyvät kehitystarpeet.

Sisäilmaongelmista aiheutuvat terveyshaitat tulisi tunnistaa mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, jotta vakavammilta seurauksilta voidaan välttyä. Ihmisten altistumisaikaa kosteus- ja homevaurioituneissa rakennuksissa voidaan lyhentää tehostamalla terveyshaittojen tunnistamista ja selvittämistä. Suuri osa terveyshaittaa aiheuttavista kosteus- ja homevaurioista esiintyy piilevinä rakenteiden sisällä ja näiden vaurioiden tehokas selvittäminen on siksi tärkeää. Osana Kosteus- ja hometalkoita on terveydensuojeluviranomaisille laadittu ohje piilevien kosteus- ja homevaurioiden selvittämiseen viranomaisten tekemien asunnontarkastusten yhteydessä. Tämän ohjeistuksen periaatteet on tarkoitus sisällyttää myös Valviran laatimiin viranomaisohjeistuksiin.

Kun ihmiselle tulee vastaan sisäilmaongelma, tilanteen hallitsemiseksi tarvitaan sujuvasti etenevän prosessin lisäksi myös asiaan liittyvää oikeaa tietoa ja oikein esitettynä. Kansalaiset hakevat nykyisin tietoa paljon internetistä, joka sisältää hyvin monen tasoista tietoa, osin väärää ja jopa pelottelevaa. Se voi aiheuttaa hyvinkin pahoja lieveilmiöitä. Kosteus- ja hometalkoiden www-sivujen lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön www-sivuille on lisätty kosteus- ja homevaurioihin liittyvää tietoa, joissa

ohjataan kansalaisia luotettavan tiedon pariin ja välitetään oikeaa tietoa. Myös Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on kehittänyt omia www-sivujaan tästä näkökulmasta. Tämän lisäksi Lääkäriseura Duodecim on julkaissut kaikille avoimen opetusmateriaalin kosteus- ja homevaurioiden merkityksestä ihmisten terveyteen. THL valmistelee tutkimusta, jossa on tarkoitus selvittää, miten ihmiset kokevat riskit omassa elinympäristössään ja mitkä tekijät vaikuttavat riskikokemuksiin. Hankkeessa selvitettäisiin suomalaisten käsityksiä erityisesti rakennusterveyteen liittyvien ympäristöaltisteiden terveysriskeistä ja verrataan koettua riskiä asiantuntijoiden arvioimaan ja/tai laskennalliseen riskiin. Tämän selvityksen pohjalta voidaan suunnata rakennusterveyskysymyksiin liittyvää riskiviestintää nykyistä paremmin.

Sosiaali- ja terveysministeriö painottaa omassa viestinnässään asiantuntijoiden roolia ja pätevyyden merkitystä kosteus- ja homevaurioiden selvittämisessä sekä oikean ja tutkitun tiedon välittämistä ihmisille. Pätevien asiantuntijoiden avulla terveyshaitat saadaan selvitettyä tehokkaasti ja altistusaika jää mahdollisimman lyhyeksi, kun rakennukset tutkitaan kerralla kunnolla ja tarkoituksenmukaisin menetelmin. Lisäksi oikean ja yhdenmukaisen tiedon välittäminen ihmisille vähentää asiaan liittyvää yli- ja alireagointia sekä ristiriitatilanteita.

Nyt kun terveydensuojelulain muutos on tullut voimaan ja terveydensuojeluviranomaisten käyttämille ulkopuolisille asiantuntijoille on määritelty pätevyysvaatimukset on viestinnässä ja kansalaisten ohjauksessa korostettu pätevien asiantuntijoiden käyttöä nykyistä enemmän. Ensisijaisena ohjeena sisäilmaongelmien selvittämisessä voidaan nykyisin ohjata ottamaan yhteyttä pätevään asiantuntijaan. Tämä myös osaltaan rauhoittaa sekavaa viestintää, kun kansalaiset saavat pätevyyden osoittaneiden asiantuntijoiden ohjeita oman asiansa hoitamisessa. Sen lisäksi, että pätevä asiantuntija tunnistaa terveyshaitat tehokkaasti, osaa asiantuntija myös perustellusti viestiä myös silloin, jos rakennuksessa ei esiinny terveyshaittaa epäilyistä huolimatta.

11. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin huonosta sisäilmasta oireilevien ja sairastuneiden ihmisten tutkimusten, hoidon sekä viranomaisten antaman tuen parantamiseksi mietinnössä ehdotetulla tavalla. Tärkeää on huolehtia, että kaikki terveyshaitoista kärsivät pääsevät asianmukaisiin tutkimuksiin ja saavat apua riippumatta siitä, ovatko he työelämässä tai missä päin Suomea asuvat. Myös silloin, kun oireiden ja sairauksien lääketieteellisistä syistä ei ole varmuutta, tulee käytettävissä olevin keinoin varmistaa, että potilas saa hoitoa mahdollisimman hyvin.

Sosiaali- ja terveysministeriössä toimii ympäristöherkkyysverkosto, jossa pohditaan ympäristöherkkyyttä ja muun muassa kosteus- ja homevaurioiden liittymistä ympäristöherkkyyteen. Ympäristöherkkyysverkosto esitti ympäristöherkkyydelle omaa ICD-koodia R68.81 ”Muualla luokittamaton, jatkuva tai toistuva herkkyys saada oireita tai sairaudenmerkkejä ympäristön tavanomaisista tekijöistä”. Kyseinen ICD-koodi lisättiin tautiluokitukseen ja se tuli voimaan 1.1.2015. Sen avulla saadaan tilastotietoa siitä, kuinka paljon ympäristöherkkiä Suomessa on ja minkälaisia terveydenhuollon palveluja he käyttävät. Tämän lisäksi ympäristöherkkyysverkoston tarkoituksena on pohtia mm. ympäristöherkkyyteen liittyviä sosiaaliturva-asioita ja hoitokäytäntöjä. Työterveyslaitos on testannut käytännössä kosteus- ja homevaurioista poikkeavan herkästi oireilevien tutkimus ja hoitokäytäntöjä. Ilmiön selvittämistä ja toimivien kuntoutusmenetelmien kehittämistä jatketaan yhä.

Lääkäriseura Duodecim on laatinut Käypä hoito-suosituksen kosteus- ja homevaurioista oireilevalle potilaalle. Suosituksen avulla parannetaan ja yhdenmukaistetaan lääkärien toimintaa sisäilmaasioista oireilevien potilaiden osalta. Käypä hoito -suositukset ovat riippumattomia, tutkimusnäyttöön perustuvia kansallisia hoitosuosituksia. Kyseisessä suosituksessa on korostettu sitä, että oirei-

den ja sairauksien diagnostiikka, erotusdiagnostiikka ja hoito aloitetaan hoitosuositusten mukaisesti riippumatta siitä, voidaanko oireiden taustalla osoittaa tai olettaa olevan rakennuksen kosteusvaurio. Suosituksessa korostetaan myös sitä, että rakennuksen sisäilman rooliin potilaan oireessa tai sairaudessa ei oteta kantaa ilman, että käytettävissä on pätevän asiantuntijan selvitys rakennuksesta. Näin lääkärit ohjaavat potilaat heti yhteistyöhön terveydensuojeluviranomaisten tai terveydensuojelulaissa säädettyjen pätevien asiantuntijoiden kanssa. Tämä lyhentää altistusaikaa, kun terveyshaitat selvitetään heti pätevien asiantuntijoiden avustuksella ja luotettavilla tutkimusmenetelmillä.

14. Eduskunta edellyttää hallituksen raportoivan kannanoton kohdissa 1—13 edellytettyjen toimenpiteiden toteuttamisesta ensimmäisen kerran vuodelta 2013 annettavassa hallituksen vuosikertomuksessa. Tässä yhteydessä tulee selvittää, miten uudis- ja korjausrakentamisen sekä rakennusten ylläpidon laatua voidaan parantaa merkittävästi ja mikä taho ottaa tarkastusvaliokunnan mietinnössä esille otettujen puutteiden korjaamisesta kokonaisvastuun.

Ympäristöministeriö koordinoi kannanoton kohtien 1-13 toimenpiteiden toteutusta.